

**Informacija o implementaciji Odluke o izmjenama i dopunama
Odluke o utvrđivanju Liste lijekova, sa aspekta finansijskih
implikacija, po zaključku Vlade br. 07-7906 od 26.12.2019. godine,
za janura, februar i mart 2020. godine**

Zadnjih godina je došlo do pojave novih oboljenja u svijetu i do povećanja broja oboljelih od akutnih i hroničnih bolesti, kao i rezistencije mikroba na antibiotike. Zbog svega toga na tržištu dolazi do razvoja i pojave novih i inovativnih lijekova.

Sve zajedno doprinosi povećanju troškova za lijekove i rastućeg pritiska na postojeće zdravstvene resurse, kako u svijetu tako i u Crnoj Gori. Prema poslednjim podacima Monstata životni vijek u Crnoj Gori iznosi 76,7 godina.

Ukupna potrošnja lijekova u Javno zdravstvenim ustanovama i apotekama za prvi kvartal za 2019. godinu iznosi 17.605.248,88€ dok za 2020. godine iznosi 20.724.988,25€ odakle vidimo da se potrošnja povećala za 17,72%. U prva tri mjeseca 2020. godine za apoteke je potrošeno je 12.051.981,90€, dok je za JZU potrošeno 8.673.006,35€.

Potrošnja se povećala kako zbog povećanja broja pacijenata od različitih bolesti, tako i zbog proširenja liste Ljekova koja je usvojena 26. decembra 2019. godine. gdje imamo proširenje liste za 52 nova lijeka.

Za medicinska sredstva u prvom kvartalu 2019. godine potrošeno je 1.096.382,49€ za 2020. godinu 1.271.594,99€ pa vidimo da se potrošnja povećala za 15,98% u odnosu na isti period predhodne godine.

Za sredstva za dijalizu potrošeno je 158.860,42€ u prvom kvartalu 2019. godine, a u prvom kvartalu 2020. godine potrošeno je 190.034,29€ odakle vidimo da je povećana potrošnja za 19,62%.

Tabela 1. potrošnja po lijekovima, medicinskim sredstvima i dijalizi za prvi kvartal 2019 i 2020. godine (u €)

	ustanova	jan-19	feb-19	mart-19	I kvartal ukupno 2019	jan-20	feb-20	mart-20	I kvartal ukupno 2020	2020/2019
ljekovi	JZU	2.354.782,34	2.489.534,30	2.636.305,24	7.480.621,88	2.862.729,41	2.695.610,01	3.114.666,93	8.673.006,35	15,93%
	APOTEKE	3.189.588,77	3.313.228,20	3.621.810,05	10.124.627,00	3.772.586,59	3.717.656,06	4.561.739,26	12.051.981,90	19,03%
	ukupno	5.544.371,11	5.802.762,5	6.258.115,29	17.605.248,88	6.635.316,00	6.413.266,07	7.676.406,19	20.724.988,25	17,72%
medicinska sredstva (i dio sredstava za dijalizu)	JZU	114.704,99	369.600,32	265.924,08	750.229,39	99.677,89	399.177,39	322.229,42	821.084,70	9,44%
	APOTEKE	111.918,05	109.444,69	124.790,36	346.153,10	136.188,12	152.773,41	161.548,76	450.510,29	30,14%
	ukupno	226.623,04	479.045,01	390.714,44	1.096.382,49	235.866,01	551.950,80	483.778,18	1.271.594,99	15,98%
dijaliza	JZU	56.162,00	43.818,10	41.090,77	141.070,87	72.767,00	57.174,20	51.970,96	181.912,16	28,95%
	APOTEKE	17.789,55	-	-	17.789,55	8.122,13	-	-	8.122,13	-36,65%
	ukupno	73.951,55	43.818,10	41.090,77	158.860,42	80.889,13	57.174,20	51.970,96	190.034,29	19,62%

Potrošnja lijekova po ATC klasifikaciji lijekova

ATC (Anatomical Therapeutic Chemical) klasifikacioni sistem prihvaćen je od strane SZO za humane lijekove, pa ćemo finansijsku potrošnju najviše gledati iz ove klasifikacije lijekova. Potrošnja po ATC klasifikaciji lijekova je jako obimna i obrada podataka svakog lijeka u ATC klasifikacija zahtijevala bi mnogo veliku obradu podataka, prvenstveno zato što se u okviru svake grupe u ATC klasifikaciji (gdje prvo slovo označava glavnu anatomsku grupu –prema organu ili sistemu u okviru kojeg lijek najviše ispoljava svoje djelovanje), nalaze se podgrupe gdje imamo drugi i treći nivo koji bliže određuju mjesto lijeka u terapiji, četvrti nivo (označava hemijsko terapijsku podgrupu) i peti nivo koji određuje pojedinačnu hemijsku supstancu odnosno INN ime lijeka. Iz navedenih razloga i velike širine lijekova sa različitim farmakološkim djelovanjem na različite organe i sisteme organa, baziraćemo se na lijekove koji imaju najveću finansijsku potrošnju i lijekove koji se najučestalije izdaju.

Iako je tražen finansijski izvještaj svaka cifra ima svoj razlog. Iza novca se nalazi lijek, a iza lijeka pacijent. Zato ćemo ovdje prikazati i potrošnju lijekova kroz prizmu, a ne samo utrošenog novca.

Najveću finansijsku potrošnju pokazuju lijekovi koji pripadaju L grupi u ATC klasifikaciji lijekova. Lijekovi iz **ATC grupe L –antineoplastici i imunomodulatori** se koriste u terapiji malignih bolesti i proteklih godina imaju sve veći značaj jer je prevalenca navedenih bolesti sve učestalija. Glavne podgrupe u L grupi su antineoplastici (citostatici), endokrinološka terapija, imunostimulansi i imunosupresivna sredstva.

Prema podacima iz Instituta za javno zdravlje u 2019. godini broj malignih tumora različitih vrsta (C00-C97) bio je 15014, dok podatke iz 2020. godine nismo dobili.

Većina lijekova iz **grupe L** nemaju određenu DDD (definisanu dnevnu dozu) od strane SZO, jer se individualno doziraju po tjelesnoj površini, tako da se potrošnja ovih lijekova prikazuje kroz finansijsku potrošnju.

Mehanizam imunoterapije se ne ogleda u ciljanju receptora na malignoj ćeliji, već u aktiviranju imunog sistema da prepozna i uništi maligni tumor. *Zbog ovakvog koncepta imunoterapija postiže dugotrajnije odgovore i danas se govori i o izlječenju pojedinih agresivnih malignih tumora u metastatskoj fazi, ukoliko su pacijenti lečeni imunoterapijom.*

U prvom kvartalu 2020. godine potrošnja za ovu grupu lijekova je bila 4.696.155,88€, odnosno za 17.43% više nego u prethodnoj godini, kada govorimo o potrošnji po JZU.

Na klinici za onkologiju i radioterapiju KCCG u 2019. godini liječeno je 443 pacijenta koji su koristili neke od skupljih lijekova u terapiji, za tih 443 pacijenta potrošeno je 7.193.852,56€.

Na Listi lijekova Crne Gore nalazi se lijek **pemralizumab (Keytruda®)** –L01XC18 čija cijena za jedno pakovanje iznosi **3.353,40 €**, lijek koji je u 2019. godini na klinici za onkologiju koristilo **39 pacijenata** i utrošak je bio **1.304.728,56€**, a s obzorom da je broj pacijenata oboljelih od malignih bolesti svake godine u porastu značilo bi da će i potrošnja biti u povećanju za **2020. godinu, što čini veliki dio novca kada je u pitanju samo jedan lijek.** Na klinici za onkologiju u JZU specijalna bolnica Brezovik lijek keytruda je koristilo 68 pacijenata potrošeno je 2.250.943€. **U specijalnoj bolnici Brezovik u prvom kvartalu 2019. godini na lijeku Keytruda imali smo 25 pacijenata i potrošeno je 334.290,26€ za dvije doze lijeka, dok smo u 2020. godini imali 53 pacijenta i potrošnju od 760.340,67€. U 2020. godini broj pacijenata oboljelih od karcinoma liječenih ovim lijekom povećao se za 50%, tako da se prema broju pacijenata povećava i utrošak za lijekove.** Oboljeli od karcinoma svake godine su u porastu, zbog stila života zagađenosti okoline i drugih faktora koji utiču na zdravlje, tako je i u Crnoj Gori zabilježen porast na godišnjem nivou. Ako uzmemo u obzir podatak koji je objavljen u studiji rađenoj sa pembrolizumabom (keytruda), objavljenoj u časopisu New England Journal of Medicine gdje se predviđa smanjenje smrtnosti Metastatskog ne sitnoćelijkog karcinoma pluća za 40%, vidjećemo kolika je njegova efikasnost u terapiji. Ovo su obećavajući rezultati novih imunoterapija, koje imaju za cilj stimulisanja imunog sistem protiv tumora, koja koristi pembrolizumab molekul protiv raka pluća.

U 2019. godini **132 pacijenta** koristilo lijek bevacizumab (**Avastin®**), on se koristi za **liječenje metastatskog karcinoma debelog crijeva, karcinoma ćelija pluća i metastatski karcinom dojke**, postignut je dobar odgovor kod većine pacijenata uz dobru toleranciju terapije, gdje su pacijenti imali remisiju u vidu parcijalne regresije ili kompletne regresije koja je postignuta kod malog broja pacijenata. Za Avastin je potrošeno za 1004 kutija od 400mg i 756 od 100mg **1.336.460€**. Podatak o broju preminulih nemamo.

Lijek (kadcyle) trastuzumab emtanzina koji se koristi kod nekih **oblika raka dojke** koristilo je **38 pacijenata** na klinici za onkologiju, i kod malog broja je postignuta remisija u vidu parcijalne regresije ili kompletne regresije. Za tih 38 pacijenata za lijek kadcile potrošeno je 161 kutija od 100mg i 139 kutija za 160mg - **597.119,20€**.

Za liječenje metastatskog karcinoma dojke gdje imamo prisustvo HER2 proteina, pa su takvi karcinomi agresivniji, koristi se lijek (**Herceptin®**) trastuzumab. Na klinici za onkologiju u 2019. godini liječeno je **167 pacijenata**, potrošeno je 1460 kutija herceptina koje koštaju **2.263.358€**. Zabilježena je dobra tolerancija terapije uz zadovoljavajuće stanje i stabilizaciju bolesti.

Takođe ako pričamo o biološkoj terapiji na našoj Listi lijekova se nalazi i biološki lijek **rituksimab (mabthera)** –L01XC02 koristi se za liječenje non-Hodgkinovog limfoma, hronične limfocitne leukemije, reumatoidnog artritisa itd. Dobijen od strane reumatologa u kombinaciji sa metotreksatom pokazuje dobre rezultate. Kod pacijenata liječenih ovim lijekom u kombinaciji sa metotreksatom zabilježeno je poboljšanje tjelesnih funkcija do 24%, kvalitet života (opšte zdravlje, bol i pokretljivost) zabilježena je kod 34% pacijenata liječenih kombinacijom rituksimaba i metotreksta. Nakon 6-12 mjeseci terapije ovim lijekom 13% pacijenata je osjetilo psihičko poboljšanje. Iz svega navedenog možemo zaključiti da lijek nema cijenu ako pacijenti mogu osjetiti opšte poboljšanje zdravlja nakon kratkog perioda.

Sljedeće grupe po potrošnji lijekova su **B grupa** (lijekovi za liječenje bolesti krvi i krvotvornih organa), tu spadaju lijekovi koji se koriste u terapiji tromboembolijskih bolesti, lijekovi protiv krvarenja (antihemoragici) lijekovi za liječenje anemije, kao i lijekovi koji su zamjena za krv i perfuzione rastvora i ostala hematološka sredstva. Za ovu grupu lijekova za prvi kvartal 2020. godine potrošeno je 1.239.849,55€, dok je u 2019. godini za isti period bilo potrošeno 1.304.511,74 € iz čega vidimo da je došlo do smanjenja potrošnje za -4.96%. Međutim to smanjenje potrošnje je samo preraspodijeljeno kada je u pitanju propisivanje lijekova iz ove grupe, jer imamo povećanju potrošnju na primarnom nivou (apoteke) za 11.79% npr. propisivanje dabigatraneksila (Pradaxa®) i apiksabana (Eliquis®).

U grupu B u ATC klasifikaciji spada lijek ikatibant (**Fyrazir®**) koji se koristi za liječenje naslednog angioedema kod odraslih, adolescenata i djece koji je po život opasna bolest zbog nepredvidivih otoka koji mogu trajati od nekoliko sati do nekoliko dana. Na ORL klinici je zabilježeno 21 pacijent u 2019. godini koji se u 2020. godini povećao na 23. Efikasnost fyrazira i brzina djelovanja je jako bitna kada su u pitanju ovi pacijenti.

J grupa (antiinfektivni lijekovi za liječenje sistemskih infekcija, izuzev infekcija izazvanih parazitima), ovdje spadaju pored antibiotika za liječenje raznih bakterijskih infekcija, antimikotici (liječenje gljivičnih infekcija), antituberkulotici, antivirusni lijekovi, imunoserumi i imunoglobulini kao i vakcine. Ono što prvo primjećujemo kod ove grupe lijekova da je **došlo do smanjenja novčane potrošnje**. Za prvi kvartal 2019. godine je utrošeno 1.025.651,34€ a za prvi kvartal 2020. godine 805.188,62€, potrošnja je smanjena za **-21.5%**. Smanjena potrošnja lijekova iz ove grupe je rezultat usmjerenja Ministarstva zdravlja na njihovu racionalnu potrošnju u smislu organizacije kampanja, savjetovanja i radionica o racionalnoj potrošnji antibiotika, usvajanje nacionalnih vodiča, kaznene politike izdavanja lijekova, itd.

Ministarstvo zdravlja je formiralo nacionalnu interdisciplinarnu komisiju za kontrolu rezistencije na antibiotike – NIKRA, koja doprinosi smanjenju upotrebe antibiotika kako u humanoj medicini, tako i veterini.

Takođe smanjenje potrošnje antibiotika u JZU je rezultat poštovanja kako propisivanja, tako i načina primjene. Zatim se smanjena potrošnja ogleda i u načinu davanja antibiotika. Sve se više pribjegava davanju oralnim putem, koji je direktno smanjuje cijenu (parenteralni oblici su skuplji, obučenosost osoblja za davanje lijeka i oprema za primjenu lijeka).

Potrošnja lijekova po ATC grupama u JZU (izražena u €)									
ATC grupa	jan-19	feb-19	mart-19	I kvartal 2019	jan-20	feb-20	mart-20	I kvartal 2020	2020/2019
L	1.185.416,88	1.265.683,86	1.547.795,78	3.998.896,52	1.782.342,02	1.501.114,87	1.412.698,99	4.696.155,88	17,43%
B	401.638,11	406.801,84	496.071,79	1.304.511,74	367.255,27	459.294,48	413.299,80	1.239.849,55	-4.96%
J	314.619,78	325.467,90	385.563,66	1.025.651,34	193.548,45	309.079,12	302.561,05	805.188,62	-21.50%

L - ANTINEOPLASTICI I IMUNOMODULATORI

B - LIJEKOVI ZA LIJEČENJE BOLESTI KRV I KRVOTVORNIH ORGANA

J - ANTIINFektivNI LIJEKOVI ZA LIJEČENJE SISTEMSKIH INFEKCIJA (IZUZEV INFEKCIJA IZAZVANIH PARAZITIMA)

Potrošnja po ATC grupi u apotekama

Prvenstveno treba napomenuti da se potrošnja po ATC klasifikaciji razlikuje među JZU i apotekama zbog toga što se neke grupe lijekova više izdaju na recept, pa je potrošnja veća u apotekama, a neki lijekovi kao što su citostatici više se daju u stacionarnim ustanovama, pa je potrošnja veća u JZU.

U apotekama najveća potrošnja bila je za grupu L (antineoplastici i imunomodulatori -terapija malignih bolesti) i to 2.297.063,50€ za prvi kvartal 2019. godine gdje izdato 8.362, a za za prvi kvartal 2020. godinu 2.629.415,08€ izdatih na 9.693 recepata, pa se bilježi **povećanje potrošnje za 14.46%**.

Lijekovi iz grupe L su relativno skupi lijekovi, npr. za lijek **Imruvica kaps** 90x140mg (antikancerogeni lijek) za **41 recept** potrošeno je **193.959,02€** za prva tri mjeseca ove godine. Na Listu lijekova usvojenoj 26. decembra 2019. godine, Osnovna lista –lista sa posebnim režimom izdavanja dodat je lijek **ibrutinib (Imbruvica®)-L01XE27001** koji služi za liječenje kancera koji zahvata limfne čvorove, zatim za liječenje hronične limfocitne leukemije i Waldenströmove makroglobulinemije takođe vrsta kancera bijelih krvnih zrnaca. Cijena (imbruvica) iznosi **5.575,61 € po kutiji**. Ako gledamo sa finasiskog aspekta lijek Imbruvica je jako skup, ali imamo istraživanja da je kod pojedinih oboljenja smanjen rizik od smrti ili progresije bolesti u velikom procentu u odnosu na druge lijekove korištene za isto oboljenje.

Za **cotellic 20mg tablete** (liječenje jedne vrste raka-melanoma) u prvom kvartalu 2020. godine izdato je **24 recepta** čiji novčani izosi **100.272,85€**; za lijek **rebif rastvor** za inj 12x44mcg/0,5ml (liječenje multiple skleroze) potrebno je izdvojiti **184.670,81€** izdatih na **226 recepata**. **Možemo zaključiti iz svega navedenog da mali porast broja pacijenata koji koriste lijekove iz grupe L dovode do znatno veće novčane potrošnje.**

Potrošnja lijekova iz grupe A u ATC klasifikaciji lijekova.

Ova grupa je jako široka i obuhvata stomatološke preprate, lijekove za poremećaj aciditeta, lijekove za funkcionalne gastrointestinalne poremećaje, antiemetici i sredstva protiv nauzeje, terapija bolesti žuči i jetre, laksativi, antidijaroici, preparati protiv gojaznosti, lijekovi koji se upotrebljavaju u dijabetesu, vitamin, minerali, ostali proizvodi koji djeluju na bolesti digestivnog sistema i metabolizma. Među svim navedenim najveća potrošnja je za lijekove koji se upotrebljavaju u dijabetesu, lijekove za poremećaj aciditeta i laksative. U Evropi je poslednjih nekoliko decenija prisutan izraziti trend porasta prevalence dijabetesa, uzrokovan prvenstveno promjenom načina života većine stanovništva, porastom prekomjerne tjelesne težine kao i fizičke neaktivnosti populacije. Tok dijabetesa obilježen je razvojem hroničnih komplikacija i

to je razlog velikog opterećenja zdravstvenog budžeta neposrednim i posrednim troškovima bolesti. Moramo uzeti u obzir **da lijekovi za dijabetes kako insulini tako i oralni antidijabeteci** odnose veliki dio novca kada je u pitanju liječenje dijabetesa, jer je to jedna od najrasprostranjenijih nezaraznih hroničnih bolesti. U 2019. godini podaci o broju oboljelih od dijabetesa tj. br. pacijenata za šećernu bolest iznosio je (E10-14) – 25333.

Na našoj listi se nalazi širok dijapazon lijekova za dijabetes, kako insulin tako i kombinacije oralnih antidijabetika. Za prvi kvartal 2020. godine u ovoj grupi (grupa A) je bila povećana potrošnja u odnosu na prethodnu godinu za **26.63%**. Samo za lijek **dapagliflozin (forxiga®)** je za prva tri mjeseca neophodno bilo izdvojiti **290.242,36 €** iz budžeta izdatih na **8.740 recepata**. On je savremeni antidijabetik koji se daje pacijentima radi bolje regulacije glikemije u krvi i kada ne reaguju na drugu terapiju. Kada je riječ o oralnim antijabeticima neophodno je napomenuti da se na Listi lijekova nalaze i kombinacije oralnih antidijabetika kao što je **(Janumet®) metformin i stigagliptin** u dvije doze gdje je za prvi kvartal potrošeno 83.282,26€ i izdato **2.508 recepata** za jednu dozu, dok je za drugu dozu utrošeno 30.738,85€ izdatih na **965 recepata**. Propisivanje ovih i sličnih kombinacija jako su pogodni za pacijente, jer se doziraju jednom ili dva puta dnevno, a regulacija šećera je na zavidnom nivou. Veliki dio novčanih sredstava odlazi na liječenje dijabetesa insulinom tako na primer za insulin **insulin glargin (Toujeo®)** za prvi kvartal 2020. godine potrošeno je 95.495,07€ (**2.166 Rp**), a za insulin degludek (**Tresibu FlexToch®**) 195.598,38€ izdato na **2.843 recepata**. Primjenjuje se jenom dnevno, a vrijeme davanja se može promijeniti (kada je neophodno) što je jako bitno kod pacijenata koji zaborave da uzmu lijek.

Za grupu C u ATC klasifikaciji odnosno kardiovaskularne lijekove u prvom kvartalu 2019. godine imamo potrošnju od 1.430.931,90 € i izdato 516,131; a u 2020. godini za isti period je potrošeno 1.583.987,41€ na 549.336 što je za **10.69%** više nego prethodne godine.

Iz Instituta za javno zdravlje smo dobili podatak da je broj pacijenata oboljelih od Povišenog krvnog pritiska (I10-I15) – 86348 i ishemijske bolesti srca (I20-I28) – 8653 bio u 2019. godini. Za 2020. godinu nemamo taj podatak.

Ovdje spadaju lijekovi koji se koriste u terapiji bolesti srca, antihipertenzivi, diuretici, periferni vazodilatori, blokatori beta adrenergičkih receptora, blokatori kalcijumskih kanala, lijekovi koji djeluju na renin angiotenzin sistem i hipolipemci. **Ova grupa lijekova je vodeća po broju izdatih recepata u ATC klasifikaciji lijekova sa 549.336 izdatih recepata za prvi kvartal 2020. godine.** Samo u I kvartalu 2020. godine za lijek fosinopril/hidrohlortiazid 20+12.5mg (**monopril plus®**) izdato je

33.397 recepata (144.163,91€), lijek bisoprolol (**concor®**) izdat je na 44.213 recepta (150.251,46€).

Do povećanje potrošnje kada je u pitanju primarni nivo došlo je i u **grupi B u ATC klasifikaciji** lijekova. U prvom kvartalu 2019. godine 1.061.542,34€ (49.846 Rp), a u 2020. godini 1.061.542,34€ (49.846 Rp), gdje se bilježi **povećanje potrošnje za 11,79%**.

Sve se više upotrebljavaju antikoagulansi nove generacije kao što su dabigatran (Pradaxa®), rivaroksaban (Xarelto®) i apiksaban (Eliquis®). Nova generacija antikoagulanasa ima mnogo prednosti u odnosu na do sada najčešće korišten lijek varfarin ili fraxiparin (antikoagulans). Cijena nove generacije oralnih antikoagulanasa su dosta veće u odnosu na dosada korištenu terapiju.

U prvom kvartalu 2020. godine za lijek (Pradaxa®) različitih doza izdato je 3.456 recepata i utrošeno je 365.472,26€. Ovdje spada i lijek rivaroksaban (Xarelto®) za koga je u prvom kvartalu 2020. godine potrošeno 430.903,12 € izdatih na 8.460 receptat.

Oni smanjuju rizik tromboembolijskih komplikacija u jednakoj ili većoj mjeri u odnosu na varfarin, uz istovremeno jednaku ili smanjenu učestalost hemoragijskih komplikacija. Ovakva primjena savremenih antikoagulanasa predstavlja uštedu za sistem jer nisu potrebni špric i igla, a nema ni troškova rada sestre kada su u pitanju davanje antikoagulanasa parenteralnim putem (putem igle). Moramo napomenuti da se u ovoj grupi lijekova od savremene terapije tj. novijih lijekova koristi antiagregacioni lijek **tikagelor (Brilique®)** gdje je potrošeno **145.343,67 €** izdatih na **3.331 recepata**. Lijek (Brilique®) se koristi kao nova antiagregaciona terapija koji pokazuje bolje efekte u stvaranju krvnog ugruška, umanjuje i vjerovatnoću drugog srčanog ili moždanog udara ili smrti usljed bolesti povezane sa srcem ili krvnim sudovima.

Potrošnja lijekova po ATC klasifikaciji na primarnom nivou-Apoteke (u €) za 2019.								
ATC grupa	jan-19	Br Rp jan 2019	feb-19	Br Rp feb 2019	mart-19	Br Rp mart 2019	I kvartal 2019	I Kvartal 2019 Br Rp
L	705.560,75	2.694	739.835,96	2.707	851.666,79	2.961	2.297.063,50	8.362
A	581.690,21	54.995	576.579,21	55.133	639.142,22	58.233	1.797.411,64	168,361
C	469.197,38	170.629	456.843,36	164.533	504.891,16	180.968	1.430.931,90	516,131
B	343.113,58	15.709	332.415,11	16.302	386.013,65	17.835	1.061.542,34	49.846

Potrošnja lijekova po ATC klasifikaciji na primarnom nivou-Apoteke (u €) za 2020.								
ATC grupa	jan-20	Br Rp jan 2020	feb-20	Br Rp feb 2020	mart-20	Br Rp mart 2020	I kvartal 2020	I Kvartal 2020 Br Rp
L	837.040,53	3.008	801.834,83	2.964	990.530,72	3721	2.629.415,08	9.693
A	694.428,63	53.478	682.055,01	52.562	899.608,51	62.612	2.276.092,15	168.652
C	535.151,50	178.888	507.760,24	174.566	541.075,67	195.882	1.583.987,41	549.336
B	495.247,84	17623	477.801,91	17.452	583.236,62	20.649	1.556.286,37	55.724

Potrošnja lijekova po ATC klasifikaciji na primarnom nivou-Apoteke (u €) za 2019/2020.						
ATC grupa	I kvartal 2019	I Kvartal 2019 Br Rp	I kvartal 2020	I Kvartal 2020 Br Rp	2020/2019	2020/2019 recepti
L	2.297.063,50	8.362	2.629.415,08	9.693	14,46%	15.91%
A	1.797.411,64	168,361	2.276.092,15	168.652	26.63%	0.17%
C	1.430.931,90	516,131	1.583.987,41	549.336	10.69%	6.43%
B	1.061.542,34	49.846	1.556.286,37	55.724	46.60%	11.79%

L - ANTINEOPLASTICI I IMUNOMODULATORI

A - LJEKOVI SA DJELOVANJEM NA ALIMENTARNI TRAKT I METABOLIZAM

C - LJEKOVI KOJI DJELUJU NA KARDIOVASKULARNI SISTEM

B-LJEKOVI ZA LIJEČENJE BOLESTI KRV I KRVOTVORNIH ORGANA

Potrošnja lijekova i medicinskih sredstava po JZU

Do povećanja novčanih sredstava je doslo najviše u specijalnim bolnicama za prvi kvartal 2020. godine. U **specijalnoj bolnici Dobrota** za prvi kvartal 2019. godine potrošeno 21,445.16€ dok je za 2020. godinu potrošeno je 45,953.09€ za isti period što znači da je potrošeno više **114,28%** više novca za lijekove i medicinska sredstva. U **specijalnoj bolnici Brezovik** je u 2019. godini potrošeno 552,042.45€, dok je za prvi kvartal 2020. godine potrošeno 1,059,224.39€ povećanje potrošnje je bilo za **91,80 %**. U **Zvodu za transfuziju krvi** došlo je do povećanja potrošnje za **35.7 %**, a u **DZ Bar** za **31.1%**.

Do smanjenja je došlo u sledećim zdravstvenim ustanovama i to u **OB Kotor** za **-37.6%** za 2019. godinu je potrošeno 129,228.36€, a za 2020. godinu 80,612.99€, u **DZ Kotor** je doslo do smanjenja za **-15.4 %**, dok je za **OB Bijelo Polje** došlo do smanjenja za **-16.6 %**.

Ukupno povećanje potrošnje lijekova i medicinskih sredstava (isporučenih od strane ZUA Montefarm) je 15.6%, bez sredstava za dijalizu. U prvom kvartalu 2019. godine potrošeno je 8.232.685,25€, a u prvom kvartalu 2020. godine 9.516.707,76€.

JZU	Jan-19	Feb-19	mart2019	I kvartal 2019	Jan-20	Feb-20	mart 2020	I kvartal 2020	2020/2019
DZ ANDRIJEVICA	2,490.25	3,176.63	3,415.20	9,082.08	1,263.30	3,509.14	2,058.74	6,831.18	-24.8%
DZ BAR	24,524.51	30,018.09	25,402.19	79,944.79	32,605.45	34,660.92	37,555.59	104,821.96	31.1%
DZ BERANE	22,167.65	20,349.05	22,218.03	64,734.73	15,994.72	25,122.57	20,030.79	61,148.08	-5.5%
DZ BIJELO POLJE	27,481.41	27,335.07	31,191.14	86,007.62	24,114.73	27,634.15	19,998.47	71,747.35	-16.6%
DZ BUDVA	16,892.00	23,292.54	25,386.42	65,570.96	18,037.93	21,168.51	25,001.13	64,207.57	-2.1%
DZ CETINJE	12,811.04	35,669.55	28,529.42	77,010.01	17,384.78	31,691.00	18,945.00	68,020.78	-11.7%
DZ DANILOVGRAD	13,301.49	14,104.79	16,314.70	43,720.98	14,562.59	17,779.39	21,063.07	53,405.05	22.1%
DZ HERCEG NOVI	40,266.58	39,783.70	39,123.82	119,174.10	20,013.32	38,620.95	35,918.89	94,553.16	-20.7%
DZ KOLAŠIN	5,160.62	7,585.15	4,950.21	17,695.98	5,162.21	7,040.84	7,494.67	19,697.72	11.3%
DZ KOTOR	24,873.93	19,322.61	26,402.58	70,599.12	12,987.23	22,328.92	24,403.47	59,719.62	-15.4%
DZ MOJKOVAC	5,568.08	5,717.77	6,471.32	17,757.17	6,049.15	7,746.80	9,230.05	23,026.00	29.7%
DZ NIKŠIĆ	52,803.81	53,292.46	57,273.08	163,369.35	59,580.12	65,642.03	70,952.13	196,174.28	20.1%
DZ PLAV	7,696.83	10,423.38	9,589.38	27,709.59	9,781.21	13,000.60	8,884.66	31,666.47	14.3%
DZ PLJEVLJA	19,076.90	14,001.71	20,547.95	53,626.56	17,450.77	21,161.34	15,404.36	54,016.47	0.7%
DZ PODGORICA	180,135.90	180,662.73	181,552.00	542,350.63	164,425.00	203,088.63	175,794.35	543,307.98	0.2%
DZ ROŽAJE	26,817.83	24,398.12	24,999.56	76,215.51	27,689.76	34,435.45	27,786.58	89,911.79	18.0%
DZ TIVAT	12,512.18	13,121.81	14,976.29	40,610.28	6,781.13	17,515.06	13,493.06	37,789.25	-6.9%
DZ ULCINJ	16,597.38	20,126.25	19,441.07	56,164.70	15,562.85	16,486.24	30,088.80	62,137.89	10.6%
OB BAR	34,395.52	58,645.74	57,731.59	150,772.85	32,078.55	59,619.52	72,408.26	164,106.33	8.8%
OB BERANE	28,820.22	51,189.60	55,058.94	135,068.76	39,261.72	51,888.36	58,516.68	149,666.76	10.8%
OB BIJELO POLJE	29,493.57	57,386.83	57,371.47	144,251.87	47,319.72	65,465.01	66,708.39	179,493.12	24.4%
OB CETINJE	16,766.59	26,908.27	29,188.28	72,863.14	21,911.70	22,563.56	23,526.89	68,002.15	-6.7%
OB KOTOR	35,295.64	46,402.71	47,530.01	129,228.36	21,872.72	29,704.05	29,036.22	80,612.99	-37.6%
OB NIKŠIĆ	77,394.02	80,620.14	80,755.16	238,769.32	42,367.38	75,359.28	99,161.04	216,887.70	-9.2%
OB PLJEVLJA	36,684.81	29,819.40	33,215.91	99,720.12	36,785.94	32,529.46	41,658.80	110,974.20	11.3%
SB BREZOVIK	98,296.83	216,420.80	237,324.82	552,042.45	364,261.58	320,089.54	374,873.27	1,059,224.39	91.9%
SB DOBROTA	6,482.75	8,511.23	6,451.18	21,445.16	14,786.99	18,225.30	12,940.80	45,953.09	114.3%
SB RISAN	12,558.99	20,576.63	24,390.88	57,526.50	15,076.34	17,006.24	27,909.58	59,992.16	4.3%
KCCG	1,582,957.89	1,702,833.61	1,684,852.87	4,970,644.37	1,846,497.18	1,768,351.61	2,069,871.60	5,684,720.39	14.4%
ZU ZZTKCG	979.90	0.00	1,249.19	2,229.09	1,038.13	0.00	1,986.42	3,024.55	35.7%
Zavod za Hitnu	/	17,438.25	29,340.85	46,779.10	/	25,352.93	26,514.40	51,867.33	10.9%
ukupno	2,471,305.12	2,859,134.62	2,902,245.51	8,232,685.25	2,952,704.20	3,094,787.40	3,469,216.16	9,516,707.76	15.6%

Ministarstvo zdravlja kontinuirano radi na unapređenju liječenja pacijenata oboljelih od različitih bolesti, a jedan od načina je i propisivanje različitih protokola, kako bi svaki pacijent bio zadovoljan i dobio odgovarajuću terapiju.

Protokolima liječenja zapravo se standardizuje liječenje na svim nivoima zdravstvene zaštite, a propisuju ih eminentni stručnjaci iz različitih oblasti zdravstva na stručnim sastancima. Oni se, naravno, mijenjaju na isti način, a u skladu s najnovim saznanjima o određenim bolestima i stanjima.

Protokoli liječenja, kao dio kliničkih puteva, od javljanja pacijenta u zdravstvenu ustanovu do dijagnostikovanja i određivanja terapije, višestruko su značajni za pacijente, ali i za ljekare. Oni treba da usmjere ljekare, koje korake treba preuzeti kod konkretne bolesti ili kliničke slike, kako bi se u što kraćem vremenskom periodu postavila dijagnoza i utvrdila potrebna terapija pacijentu. Protokoli bi trebalo da budu multidisciplinarni, a u skladu sa najnovijim međunarodno prihvaćenim smjernicama u liječenju. Prihvaćene i primjenjene smjernice U CG primjenjuju se na lokalnom i/ili nacionalnom nivou.

U poslednjih godinu dana u Crnoj Gori izdati su sledeći protokoli:

1. Protokol za liječenje Diabetes melitusa na svim nivoima zdravstvene zaštite (primarni, sekundarni i tercijarni nivo) koristeći forme lijekova koji daju odgovarajući terapiski efekat uz optimalnu cijenu liječenja;
2. Protokol za liječenje poremećaja plazma ćelije na svim nivoima zdravstvene zaštite (primarni, sekundarni i tercijarni nivo) koristeći forme lijekova koji daju odgovarajući terapiski efekat uz optimalnu cijenu liječenja;
3. Protokol za liječenje lijekom Spinraza[®];
4. a) Protokoli za liječenje respiratornih infekcija, hipertenzije i dijabetesa koje se primjenjuju na primarnom nivou zdravstvene zaštite – digitalna podrška; b) obuka ljekara na primarnom nivou zdravstvene zaštite za primjenu digitalizovanih protokola liječenja urinarnih i respiratornih infekcija;
5. Protokol za liječenje nekomplikovanih respiratornih infekcija koje se primjenjuju na primarnom nivou zdravstvene zaštite - digitalna podrška;
6. Protokol za liječenje urinarne i respiratorne infekcije kod djece, koje se primjenjuju na primarnom nivou zdravstvene zaštite-digitalna podrška;

7. Protokol za liječenje Gosheove bolesti.

U postupku izrade nalaze se protokoli za:

1. Digitalnu podršku Protokolima za liječenje urinarnih infekcija na sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite;
2. Digitalna podrška Protokolima za liječenje respiratornih infekcija kod djece koje se primjenjuju na primarnom nivou zdravstvene zaštite.